

Gyrithe Lemches tale ved mindefest for Dronning Margrethe I

Taler

Gyrithe Lemche
Kvindesagsforkæmper

Dato

28. oktober 1912

Sted

Roskilde

»Vi ser os tilbage - femhundred Aar henfor,»Endnu Dit Minde Hviler som Sfinxenovert Nord.«

Som en Sfinx paa en Sarkofag hviler Dronning Margrethes Skikkelse over Nordens Sag. Slægt efter Slægt, Mand efter Mand har staaet sejrsmødig frem for Sfinxen og sagt de Ord, som var tænkte at skulle løse Gaaden; men Sfinxens Stenøje har stirret dem ligegyldige forbi, og dens tunge Legeme har for hver Gang hvilet endnu tungere paa Laaget. Den Gaade har endnu ingen Mand eller Slægt løst, hvorledes en Kvinde alene ved sin Personligheds Styrke formaaede at bøje alle Nordens stridige Viljer ind under sin og skabe den Forening af alle Riger, som lige op til den forrige Menneskealder Mændene bestandig har forløftet sig paa. Og som en Gaade stod hun ogsaa for sin Samtid. - En Lübecker skriver om hende: »Da faldt en Angst og Skræk over hele Rigets Mandskab, idet de erkendte den Frues Visdom og Styrke, og de bød sig hende og hendes Søn til Tjeneste«. Og andre, mere bedske Historiekrivere, udleder hendes Storhed fra hendes »umaadelige Snedighed«. Men alle Skildringer, villige og uvillige, føjer deres Bidrag til det Helhedsbillede af Dronning Margrethe, som taler til os udover et Svælg af 500 Aar i disse Ord af en islandsk Krønike: »Hendes Lige haver ikke været i disse fire Riger til Raad og Rigsstyrelse.« Hvilke Egenskaber hos Dronning Margrethe var det da, som betingede den Magt, der laa i hendes Personlighed, og hævede hende fra en fattig og afmægtig Dronning til hele Nordens fuldmyndige Hersker og Frue? En overfladisk Betragter vil maaske svare: »Det var hendes udprægede Mandsegenskaber. Der var mere af en Mand end af en Kvinde i Dronning Margrethe.« - En Doktor Weininger vilde sikkert paa denne Maade have affundet sig med hende, som han har affundet sig med alle andre Kvinder, som ikke lod sig indpasse i hans Kvindeteoriers Ramme; - men vor Tids indgaaende, historiske Forskning har aabenbaret os Træk hos Dronning Margrethe, som giver os Lov til at antage, at det for en stor Del var

hendes kvindelige Egenskaber, som bragte hende Sejren hjem.»Vær taalig og tidig,« - saaledes skriver hun til sin Plejesøn, den unge Kong Erik. Men at være taalig, det vil sige: taalmodig at kunne afvente det rette Øjeblik til Handling. Og at være tidig, det vil sige: at kunne handle med Styrke, naar Øjeblikket er inde. - Men, ligesom Styrken til alle Tider har været anerkendt som en mandlig Egenskab, saaledes har Taalmodigheden været anerkendt som en kvindelig; og mandlig Handlekraft og kvindelig Taalmod havde i Margrethe indgaaet en lykkelig Forbindelse, hende og Nordens Riger til Gavn og Hæder. Dog véd Historien ogsaa at fortælle om andre kvindelige Egenskaber, som prægede hendes Styre. Der er først og fremmest hendes Uselvskhed. Det havde været hende den letteste Sag af Verden at sætte Kronen paa sit eget Hoved. Hun satte den først paa sin Søns, senere paa sin Søsterdatters Søns, fordi hun saa Tidens og Rigerne Tarv i en stærk Kongemagt, sikret gennem et arveligt Dynasti. - Der er hendes Retfærdighed: »Hun vilde hjælpe alle og enhver til lige Ret og Lov, styrke Retfærdighed og undertrykke al Uret, hvilket Gud hende lønne«, skriver en Svensker om hende. Der herskede under hendes Styre Orden og Retssikkerhed i Landet. Alle skulde holde: »Kirkefred, Kvindefred, Husfred, Gaardfred, Plovfred og Tingfred«, - siger hun i sin Forordning af 1396. - Og der er endelig hendes Kærlighed og Fromhed. Hendes sidste Aars Stræben er at læge de Saar, som Krigen under hende har tilføjet saa mange, og hun indstifter Messer for deres Sjæle, som er faldne i Orloget til Lands eller Vands, »hvad enten de har været for Riget eller imod«. Derfor har Dansk Kvindesamfund, Danmarks ældste Kvindeforening, ønsket at være med idag til at fejre den store Dronning Margrethes Minde, fordi vi føler os i den inderligste Forstaaelse med den Side af hendes Livsgerning, som viser os hende som den typiske Kvinde, og fordi vi føler os i Gæld til hende, som den, der har vist Verden, at de typisk kvindelige Egenskaber, som mange saa gerne vilde henvise til Hjemmets Enemærker alene og indespærre dér som landsskadelige, - de har i det mindste én Gang gjort Fyldest paa Landets øverste Plads og det til en saadan Fuldkommenhed, at endnu ingen Mand paa den Plads har formaaet at gøre hende Førsterangen stridig. Selvfølgelig er vi ikke derfor saa formastelige at mene, at en saadan Førsteplads burde være Kvinderne forbeholdt; - vi véd, at paa et helt Aarhundredes Kvinder gaar der næppe én Dronning Margrethe, og vi indrømmer ogsaa, at Mændene har deres store Part i hende. Men hendes lysende Forbillede giver os Mod til at tro, at der til alle Tider vil findes Kvinder, hvis Evner og Anlæg vil kunne gøre Fyldest ogsaa udenfor Hjemmene til Folkene og Rigerne Tarv. For os, som nærer en saadan Tro, forsvinder det gaadefulde ved Dronning Margrethes Storhed. Vi forstaaer, at den fremgik af, at

hun i sig forenede en Mands og en Kvindes ypperste Egenskaber, og vi drager deraf den Slutning, at, kan det lykkes denne Slægt indenfor hvert af Nordens Folkestyre at skabe et Samspil af disse Egenskaber, da tør vi ogsaa tro, at Nordens Riger vil gaa om ikke en Storhedstid saa dog en ny Blomstringstid imøde, og vi tør haabe, at mange af de Saar, som mandlig Ensidighed har slaet Nordens Broderskab, under mandlig og kvindelig Samvirken vil blive lægede og helede. Som en Sfinx paa en Sarkofag har Dronning Margrethes Minde gennem 500 Aar hvilet over Nordens Sag. Atter stædes et Slægtled af Mænd for Sfinxen. Maatte det denne Gang lykkes dem at gætte dens Gaade, at gengive Nordens Styre i alle 3 Riger den Blanding af Mands og Kvindes ypperste Egenskaber, som, forenede i Margrethes Person, skabte Nordens Storhedstid, - da vil Sfinxen styrte sig selv i Dybet, - da vil Sarkofagen give Slip paa sit Bytte, - da vil den store Margrethes Gerning her i Norden være fuldbyrdet. -

Kilde

"Kvinden og samfundet" nr. 18, 1912, s. 272-73, Kvinfos kvindearkiv.

Kildetype

Dokumentation i avis, magasin e.l.

Tags

Kvindebevægelsen, Mindetale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/gyrithe-lemches-tale-ved-mindefest-for-dronning-margrethe-i-1912>